Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

25. mai 2016*

Eelotsusetaotlus — Õigusalane koostöö tsiviilasjades — Määrus (EÜ) nr 44/2001 — Esialgse õiguskaitse ja hagi tagamise meetmete tunnustamine ja täitmine — Mõiste „avalik kord“

Kohtuasjas C-559/14,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Augstākās tiesas Civillietu departaments'i (Läti kõrgeima kohtu tsiviilkolleegium) 15. oktoobri 2014. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 5. detsembril 2014, menetluses

Rūdolfs Meroni

versus

Recoletos Limited,

menetluses osalesid:

Aivars Lembergs,

Olafs Berķis,

Igors Skoks,

Genādijs Ševcovs,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president R. Silva de Lapuerta (ettekandja), kohtunikud A. Arabadjiev, J.-C. Bonichot, S. Rodin ja E. Regan,

kohtujurist: J. Kokott,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— Rūdolfs Meroni, esindaja: *advokāts* D. Škutāns,

— Portugali valitsus, esindajad: L. Inez Fernandes ja E. Pedrosa,

* Kohtumenetluse keel: läti.

— Ühendkuningriigi valitsus, esindaja: V. Kaye, keda abistas *barrister* B. Kennelly,

— Euroopa Komisjon, esindajad: A. Sauka ja M. Wilderspin,

olles 25. veebruari 2016. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42) artikli 34 punkti 1 tõlgendamist.

2 Taotlus esitati Rūdolfs Meroni ja Recoletos Limitedi vahelises kohtuvaidluses Ühendkuningriigi High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Divisioni (Commercial Court) (kõrgem kohus (Inglismaa ja Wales), kuningliku kohtu osakond (kaubanduskohus)) esialgse õiguskaitse ja hagi tagamise meetmeid puudutava otsuse tunnustamise ja täidetavaks tunnistamise üle Lätis.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Harta

3 Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta") artikli 47 „Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele" kohaselt:

„Igaühel, kelle liidu õigusega tagatud õigusi või vabadusi rikutakse, on selles artiklis kehtestatud tingimuste kohaselt õigus tõhusale õiguskaitsevahendile kohtus.

Igaühel on õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus seaduse alusel moodustatud kohtus. Igaühel peab olema võimalus saada nõu ja kaitset ning olla esindatud.

[…]"

4 Harta VII jaotises „Harta tõlgendamist ja kohaldamist reguleerivad üldsätted" sisalduva artikli 51 lõikes 1 on ette nähtud:

„Harta sätted on subsidiaarsuse põhimõtet arvesse võttes ette nähtud liidu institutsioonidele, organitele ja asutustele ning liikmesriikidele üksnes liidu õiguse kohaldamise korral. Seepärast austavad nad õigusi, järgivad põhimõtteid ning edendavad nende kohaldamist oma asjaomase pädevuse kohaselt, võttes arvesse liidule aluslepingute muudes osades antud volituste piire."

Määrus nr 44/2001

5 Määruse nr 44/2001 põhjenduste 16–18 kohaselt:

„(16) Tulenevalt vastastikusest usaldusest õigusemõistmisse [liidus] tunnustatakse liikmesriikide kohtuotsuseid automaatselt ilma täiendavate menetlusteta, välja arvatud juhul, kui vaidluse aluseks on kohtuotsuse tunnustamine.

(17) Sama vastastikuse usalduse põhimõtte tõttu peab olema kord millega ühe liikmesriigi kohtuotsus teises liikmesriigis jõustatakse, tulemuslik ja kiire. Selleks tuleks deklaratsioon kohtuotsuse jõustatavuse kohta tegelikult välja anda automaatselt pärast esitatud dokumentide formaalset kontrollimist, ilma et kohus saaks omal algatusel esitada käesoleva määruse kohaseid jõustamata jätmise põhjusi.

(18) Kaitseõiguse austamine tähendab siiski, et kostjal peab olema võimalus esitada võistleva menetluse raames apellatsioonkaebus täidetavaks kuulutamise vastu, kui tema arvates on olemas mõni põhjus täitmata jätmiseks. Apellatsioonimenetlust peab saama kasutada ka nõude esitaja, kui tema avaldus täidetavaks kuulutamise kohta on tagasi lükatud.“

6 Mõiste „otsus“ on määratletud nimetatud määruse artiklis 32 kui „igasugune liikmesriigi kohtu lahend, sealhulgas dekreet, määrus, resolutsioon või täitemäärus, samuti kohtuametniku otsus kohtukulude kohta.“

7 Määruse nr 44/2001 artiklis 33 on ette nähtud:

„1. Liikmesriigis tehtud kohtuotsust tunnustatakse teistes liikmesriikides ühegi erimenetluse järgimist nõudmata.

2. Huvitatud pool, kes tõstatab menetluse käigus peaküsimusena otsuse tunnustamise, võib käesoleva peatüki 2. ja 3. jaos sätestatud korras taotleda otsuse tunnustamise otsust.

3. Kui liikmesriigi kohtus toimuva menetluse tulemus sõltub otsusest juhusliku tunnustamisküsimuse kohta, kuulub see küsimus nimetatud kohtu pädevusse.“

8 Selle määruse artikli 34 punktides 1 ja 2 on sätestatud:

„Otsust ei tunnustata:

1. kui tunnustamine oleks selgelt vastuolus selle liikmesriigi avaliku korraga, kus tunnustamist taotletakse;

2. kui otsus on tehtud tagaselja ning kostjale ei olnud menetluse algatamist käsitlevat dokumenti või võrdväärset dokumenti kätte toimetatud piisavalt aegsasti, et ta oleks saanud end kaitsta, välja arvatud juhul, kui kostja ei algatanud otsuse vaidlustamise menetlust siis, kui tal oli selleks võimalus.“

9 Vastavalt määruse nr 44/2001 artikli 35 lõigetele 2 ja 3 on kohtule, kellelt taotletakse tunnustamist, siduvad need asjaolud, mis on otsuse teinud liikmesriigi kohtu pädevuse aluseks. Otsuse teinud liikmesriigi kohtute pädevus ei kuulu kontrollimisele. Määruse artikli 34 punktis 1 osutatud avaliku korraga seonduvat kontrolli kohtualluvuse puhul teha ei või.

10 Määruse artiklis 36 on sätestatud, et mitte mingil juhul ei või kontrollida välismaise kohtuotsuse sisu.

11 Määruse artikli 38 lõikes 1 on ette nähtud:

„Liikmesriigis tehtud ning selles riigis täitmisele pööratavat otsust täidetakse teises liikmesriigis, kui see on mõne huvitatud isiku taotlusel seal täidetavaks kuulutatud.“

12 Määruse artikkel 41 on sõnastatud järgmiselt:

„Kohtuotsus kuulutatakse täitmisele pööratavaks kohe pärast [...] vorminõuete täitmist [...]. Poolel, kelle vastu täitmist taotletakse, ei ole menetluse selles staadiumis õigust teha taotluse kohta mingeid esildisi.“

13 Vastavalt määruse nr 44/2001 artikli 42 lõikele 2:

„Täitmismäärus toimetatakse poolele, kelle vastu täitmist taotletakse, koos kohtuotsusega, kui seda kõnealusele poolele pole juba kätte toimetatud.“

14 Määruse artiklis 43 on ette nähtud:

„1. Kumbki pool võib täitmismääruse taotluse kohta tehtud otsuse edasi kaevata.

2. Apellatsioonkaebus esitatakse III lisas nimetatud kohtusse.

3. Apellatsioonkaebust menetletakse vaidlustatud kohtuasjade menetluskorra kohaselt.

[…]

5. Apellatsioonkaebus täitmismääruse peale tuleb esitada ühe kuu jooksul alates selle teatavaks tegemisest. Kui selle poole alaline elukoht, kelle suhtes täitmist taotletakse, on muus liikmesriigis kui selles, kus tehti kohtuotsuse täitmismäärus, on kaebuse esitamise tähtaeg kaks kuud alates kuupäevast, mil määrus edastati isikule või tema elukohta. Olenemata kaugusest ei või tähtaega pikendada.“

15 Vastavalt määruse artiklile 45:

„1. Kohus, kellele esitatakse [...] apellatsioonkaebus, keeldub kohtuotsuse täidetavaks kuulutamisest või tühistab selle ainult artiklites 34 ja 35 sätestatud põhjustel. [...]

2. Mitte mingil juhul ei või kontrollida välismaise kohtuotsuse sisu.“

Läti õigus

16 Tsiviilkohtumenetluse seadustiku (Civilprocesa likums) artiklis 138 on loetletud hagi tagamise abinõud, milleks on nimelt:

„1) kostja vallasvara ja sularaha arestimine;

2) keelumärke tegemine vastavasse vallasvararegistrisse või muusse avalikku registrisse;

3) hagi tagamise kohta märke tegemine kinnistusraamatusse või laevaregistrisse;

4) laeva arestimine;

5) kostja suhtes teatavate toimingute tegemise keelu kehtestamine;

6) kolmandate isikute võlgnetavate summade, sealhulgas krediidi- ja muudes finantsasutustes hoitavate vahendite arestimine;

7) pooleliolevate täitetoimingute peatamine (sh kohtutäiturile kehtestatud keeld anda sissenõudjale või võlgnikule üle raha või vara, või vara müügi peatamine).“

17 Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 427 lõike 1 punktis 4 on ette nähtud:

„Olenemata apellatsioonkaebuse väidetest tühistab apellatsioonikohus otsusega esimese astme kohtu otsuse ja saadab asja tagasi uueks läbivaatamiseks, kui apellatsioonikohus teeb kindlaks, et […] otsus annab õigusi või paneb kohustusi isikutele, keda ei olnud poolena menetlusse kaasatud.“

18 Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 452 lõike 3 punkti 4 kohaselt:

„Menetlusnormide sellise rikkumisega, mille tagajärjel muutub kohtuvaidluses langetatud otsus ebaõigeks, on tegemist igal juhul siis:

[…]

kui kohtuotsusega antakse õigusi või pannakse kohustusi isikule, keda ei olnud poolena menetlusse kaasatud.“

19 Vastavalt tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklile 633:

„(1) Isik, kes leiab, et tal on õigus mingile sellisele vallasasjale või kinnisasjale, mille suhtes teostatakse sissenõudmist, või osale sellisest asjast, saab pöörduda kohtu poole vastavalt kohtualluvust käsitlevatele üldnormidele.

(2) Vara nimekirja kuuluva asja sellest nimekirjast väljaarvamise nõue, kinnistusraamatust sissenõudmise kohta tehtud kande kustutamise nõue või mõni muu nõue tuleb esitada võlgniku ja sissenõudja vastu. Kui asi on arestitud vastavalt kriminaalasjas asja konfiskeerimise suhtes tehtud kohtuotsusele, kaasatakse kostjatena menetlusse süüdimõistetu ja finantsasutus.

(3) Kui asi on juba ära müüdud, esitatakse nõue selle isiku vastu, kellele selle asja omand on üle antud; kui kohus rahuldab kinnisasja puudutava nõude, tunnistatakse kinnistusraamatus omandajale omandiõiguse üleminekut puudutav kanne kehtetuks.

[…]“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

20 Pärast seda, kui Recoletos ja teised kohtumenetluse pooled olid esitanud hagi Aivars Lembergsi, Olafs Berķise, Igors Skoksi ja Genādijs Ševcovsi vastu, tegi High Court of Justice (England & Wales), Queen’s Bench Division (Commercial Court) (kõrgem kohus (Inglismaa ja Wales), kuningliku kohtu osakond (kaubanduskohus)) 9. aprillil 2013 määruse esialgse õiguskaitse ja hagi tagamise meetmete kohaldamiseks. Määrust ei ole nimetatud isikutele kätte toimetatud.

21 29. aprilli 2013. aasta määruses (edaspidi „vaidlustatud määrus“) kinnitas High Court of Justice (England & Wales), Queen’s Bench Division (Commercial Court) (kõrgem kohus (Inglismaa ja Wales), kuningliku kohtu osakond (kaubanduskohus)) nende meetmete kohaldamist nimetatud isikute suhtes. Eelkõige otsustati jätta aresti alla A. Lembergsile kuuluv vara. Nii temal kui ka teistel kostjatel oli keelatud käsutada neile otseselt või kaudselt kuuluvaid Lätis asuva AS-i Ventbunkers aktsiaid, teha nendega tehinguid või vähendada nende väärtust või käsutada nende aktsiate müügist või ükskõik

millise muu äriühingu või ettevõtja osaluse müügist saadud igasugust laekumist või tulu, mille kaudu neil võib tekkida ligipääs Ventbunkersi aktsiatele. A. Lembergsile kuulub vaid üks selle äriühingu aktsia. Umbes 29% Ventbunkersi kapitalist kuulub Yelverton Investments BV-le (edaspidi „Yelverton“), mille suhtes on A. Lembergsil „tegeliku tulusaaja“ staatus.

22 Vaidlustatud määrusel on mitu lisa, mille hulgas on ka selles nimetatud äriühingute ja teiste ettevõtjate organisatsiooni skeem. Nimetatud äriühingud ja ettevõtjad ei olnud kaasatud määruse teinud kohtu menetlusse.

23 Vastavalt vaidlustatud määrusele pidi selle kätte toimetama Recoletos. Nagu nähtub vaidlustatud määrusest, on kõikidel isikutel, kellele see määrus on kätte toimetatud, õigus pöörduda High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Divisioni (Commercial Court) (kõrgem kohus (Inglismaa ja Wales), kuningliku kohtu osakond (kaubanduskohus)) poole ja vaidlustada selle kohtu kohaldatud meetmed. Määrus tehti kohtuistungil, mille toimumisest oli kostjatele teada antud, kusjuures selgitati, et neil on õigus pöörduda sama kohtu poole vaidlustatud määruse muutmiseks või tühistamiseks.

24 Nimetatud määruses on ka märgitud:

„Seitsme päeva jooksul alates käesoleva määruse koopia saamisest [...] peavad kostjad võtma kõik mõistlikult nende võimuses olevad meetmed, et takistada käesolevas määruses nimetatud äriühingute juhatuse liikmetel nendele äriühingutele kuuluvat [Ventbunkersi] osalust mingil moel kas käsutada, teha sellega tehinguid või vähendada selle väärtust. Kui see on mõistlikult võimalik, peavad sellised meetmed hõlmama - ja mitte ainult piirduma sellega - nende äriühingute ametlikku viivitamatut teavitamist nende juhatuse liikmete poolt, ja [...] kui neil on vastav pädevus, ka nendele äriühingutele kuuluva [Ventbunkersi] osaluse igasuguse võõrandamise, käsutamise või selle väärtuse vähendamise keelamist.

[…]

Käesoleva määrusega ei keelata kostjatel käsutada neile kuuluvaid teisi aktsiaid, mis ei ole seotud [Ventbunkersi] osalusega, teha nende aktsiatega tehinguid või vähendada nende väärtust.

Käesoleva määrusega ei keelata teha tehinguid [Ventbunkersi] osalusega või käsutada seda tavalise ja sobiva majandustegevuse raames; sellest peavad kostjad aga eelnevalt teavitama hagejate seaduslikke esindajaid.

[…]

Füüsilisest isikust kostja, kellele anti korraldus tegevusest hoiduda, peab hoiduma igasugusest tegevusest ise või teiste kaudu. Ta ei tohi tegutseda teiste isikute kaudu nende nimel, korraldusel või initsiatiivil.

[…]

Käesoleva määruse sätted kehtivad järgmiste isikute suhtes väljapoole kohtu tööpiirkonda jäävates maades või riikides:

a) kostjad;

b) isik,

— kelle suhtes esitatud nõuete arutamise pädevus kuulub sellele kohtule;

— kellele on käesolevast määrusest kirjalikult teatatud kohtu tööpiirkonda jäävas elukohas või töökohas, ja

— kes saab takistada väljaspool kohtu tööpiirkonda käesoleva korraldusega vastuolus olevat tegevust või tegevusetust või leevendada sellise tegevuse või tegevusetuse tagajärgi, ja

c) iga isik, kui mõni selle maa või riigi kohus on tunnistanud käesoleva määruse täidetavaks või täitnud.“

25 Seejärel väljastati 3. mail 2013 määruse nr 44/2001 artiklites 54 ja 58 nimetatud tunnistus. Selles märgiti, et vaidlustatud määrust tuleb kohaldada A. Lembergsi, O. Berķise, I. Skoksi ja G. Ševcovsi suhtes.

26 28. juunil 2013 esitas Recoletos Ventspils tiesale (Ventspilsi esimese astme kohus, Läti) taotluse vaidlustatud määruse täidetavaks tunnistamiseks ja esialgse õiguskaitse meetmete kohaldamiseks selle määruse täitmise tagamiseks.

27 Ventspils tiesa (Ventspilsi esimese astme kohus) rahuldas samal päeval selle taotluse osaliselt. Ta jättis rahuldamata vaidlustatud määruse täitmise tagamise taotluse.

28 O. Berķis, I. Skoks, G. Ševcovs ja Zürichi (Šveits) advokaat R. Meroni, kes on nii A. Lembergsi esindaja ja haldab tema arestitud vara, mille kaudu ta teostab Ventbunkersi aktsionäri õigusi, kui ka Yelvertoni juhataja, esitasid seejärel Ventspils tiesa (Ventspilsi esimese astme kohus) otsuse peale kaebuse Kurzemes apgabaltiesale (Kuramaa piirkondlik kohus, Läti). Apellatsioonkaebust ei esitatud otsuse selle osa peale, millega jäeti rahuldamata taotlus tagada vaidlustatud määruse täitmine.

29 8. oktoobri 2013. aasta otsusega tühistas Kurzemes apgabaltiesa (Kuramaa piirkondlik kohus) Ventspils tiesa (Ventspilsi esimese astme kohus) otsuse ja lahendas Recoletose taotluse sisuliselt. Kohus tunnistas vara arestimise määruse Lätis osaliselt täidetavaks ja keelas A. Lembergsil käsutada talle otseselt või kaudselt kuuluvaid Ventbunkersi aktsiaid, teha nendega tehinguid või nende väärtust vähendada või volitada kolmandaid isikuid nimetatud toiminguid tegema. See kohus tunnistas põhjendamatuks R. Meroni vastuväited, mille kohaselt kahjustab vaidlustatud määrus selliste kolmandate isikute huve, kes ei osalenud Ühendkuningriigis toimunud kohtumenetluses. Apellatsioonikohus selgitas siinkohal, et vaidlustatud määrus puudutab üksnes A. Lembergsi ja tema vara arestimist.

30 Seejärel esitas R. Meroni Kurzemes apgabaltiesa (Kuramaa piirkondlik kohus) otsuse peale kaebuse Augstākās tiesas Civillietu departamentsile (Läti kõrgeima kohtu tsiviilkolleegium), paludes tühistada see osas, milles sellega lubatakse Lätis täita vaidlustatud määrus A. Lembergi puudutavas osas.

31 Kassatsioonkaebuses väidab R. Meroni, et ta on Yelvertoni juhataja ja Yelverton on Ventbunkersi aktsionär ning et ta teostab A. Lembergsi aktsionäriõigusi selles äriühingus. Tema sõnul takistab vaidlustatud määrus tal teostada Yelvertonile kuuluvatest Ventbunkersi aktsiatest tulenevat hääleõigust. R. Meroni leidis samuti, et vaidlustatud määruse tunnustamine ja täitmine on vastuolus määruse nr 44/2001 artikli 34 punktis 1 ette nähtud avaliku korra erandiga, sest vaidlustatud määruses kohaldatud keelud rikuvad selliste kolmandate isikute õigust omandile, kes ei olnud vaidlustatud määruse teinud kohtus toimunud menetluse pooled.

32 Augstākās tiesas Civillietu departaments (Läti kõrgeima kohtu tsiviilkolleegium) leiab, et asjaomane määrus ei puuduta mitte üksnes A. Lembergsi, vaid ka selliseid kolmandaid isikuid nagu Yelverton ja teisi isikuid, kes ei olnud High Court of Justice (England & Wales), Queen’s Bench Divisionis (Commercial Court) (kõrgem kohus (Inglismaa ja Wales), kuningliku kohtu osakond (kaubanduskohus)) toimunud menetluse pooled. Keeruline on aga selgusele jõuda selles, kas menetluses mitte osalenud isikuid oli teavitatud vaidlustatud määrusest ja hagiga seotud dokumentidest, sest nii hageja kui ka kostja ei ole vastavaid dokumente kohtule esitanud. Järelikult

tuleb kontrollida, kas liidu õiguse kohaselt on lubatud, et täitmise tagamise abinõusid puudutavas menetluses piiratakse sellise isiku varalisi õigusi, kes ei olnud sellesse menetlusse kaasatud, kui samas on ette nähtud, et igal isikul, keda täitmise tagamise abinõusid käsitlev kohtulahend puudutab, on õigus nõuda asjaomaselt kohtult igal ajal kohtulahendi muutmist või tühistamist, ning kohtulahendi huvitatud isikutele kätte toimetamine on hagejate ülesanne ning tunnustamise ja täitmise taotluse saanud [liikmesriigi] kohtu pädevus kontrollida kohtulahendi kättetoimetamisega seotud asjaolusid on piiratud.

33 Augstākās tiesas Civillietu departaments (Läti kõrgeima kohtu tsiviilkolleegium) leiab, et kui isik ei olnud menetluse pool, ei ole tal võimalik esitada sellele kohtule enda seisukohti nii faktiliste kui ka õiguslike küsimuste suhtes, mis kujutab aga endast õiguse õiglasele kohtumenetlusele põhiosa. Nimelt tuleb pärast esialgse õiguskaitse meetmete kohaldamist toimetada kohtuvaidluse poolele kätte nii hagiavaldus kui ka seda toetavad toimikumaterjalid. Ainult siis, kui isik on saanud tutvuda kõikide kohtuasjas esitatud sisuliste argumentidega, on tal võimalik esitada vastaspoolele seisukohad enda kaitseks. Siinkohal peab olema tagatud võistlev ja õiglane menetlus mitte üksnes asja sisulise arutamise käigus, vaid ka esialgse õiguskaitse ja hagi tagamise meetmete üle otsustamisel.

34 Neil asjaoludel otsustas Augstākās tiesas Civillietu departaments (Läti kõrgeima kohtu tsiviilkolleegium) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas määruse nr 44/2001 artikli 34 punkti 1 tuleb tõlgendada nii, et selliste isikute õiguste rikkumine välisriigi kohtulahendi tunnustamise menetluses, keda ei olnud sellesse menetlusse kaasatud, võib olla aluseks nimetatud määruse artikli 34 punktis 1 ette nähtud avaliku korra tingimuse kohaldamisele ja välisriigi kohtulahendi tunnustamata jätmisele selles osas, milles see puudutab isikuid, keda ei olnud põhikohtuasja kaasatud?

2. Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, siis kas harta artiklit 47 tuleb tõlgendada nii, et selles sätestatud õiglase kohtumenetluse põhimõte lubab, et täitmise tagamise abinõusid puudutavas menetluses piiratakse sellise isiku varalisi õigusi, keda ei olnud sellesse menetlusse kaasatud, kui on ette nähtud, et igal isikul, keda täitmise tagamise abinõusid käsitlev kohtulahend puudutab, on õigus nõuda kohtult igal ajal kohtulahendi muutmist või tühistamist, ning kohtulahendi huvitatud isikutele kätte toimetamine on hagejate ülesanne?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

35 Nende küsimustega, mida tuleb uurida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas määruse nr 44/2001 artikli 34 punkti 1 tuleb koostoimes harta artikliga 47 tõlgendada nii, et sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas on liikmesriigi kohtu määruse, mis tehti sellist kolmandat isikut ära kuulamata, kelle õigusi võidi selle määrusega riivata, tunnustamine ja täitmine ilmselgelt vastuolus tunnustamise ja täitmise taotluse saanud liikmesriigi avaliku korra ja õigusega õiglasele kohtumenetlusele nende sätete tähenduses.

36 Nendele küsimustele vastamiseks tuleb kindlaks teha, kas asjaolu, et High Court of Justice (England & Wales), Queen’s Bench Division (Commercial Court) (kõrgem kohus (Inglismaa ja Wales) kuningliku kohtu osakond (kaubanduskohus)) ei kuulanud R. Meronit enne vaidlustatud määruse tegemist ära, võib kujutada endast avaliku korra rikkumist riigis, mille kohtusse on pöördutud nimetatud määruse tunnustamiseks ja täitmiseks.

37 Tuleb meenutada, et vaidlustatud määrusega, mille suhtes on esitatud tunnustamise ja täitmise taotlus, külmutatakse hagi tagamise abinõuna teatud osa varast ja selle eesmärk on takistada, et üks pooltest saaks vältida, et see vara muutub hiljem teisele poolele kättesaamatuks. Seega puudutab see määrus ka teatud hulka kolmandaid isikuid, nagu põhikohtuasja hageja, kellele kuuluvad selle varaga seotud õigused.

38 Mis puudutab määruse nr 44/2001 artikli 34 punktis 1 toodud avaliku korra mõistet, siis otsustas Euroopa Kohus 28. aprilli 2009. aasta kohtuotsuse Apostolides (C-420/07, EU:C:2009:271) punktis 55, et seda sätet tuleb tõlgendada kitsalt, kuna see kujutab endast takistust selle määruse põhieesmärkide saavutamisel ja sellele võib tugineda üksnes erandjuhtudel.

39 Kuigi liikmesriikidele jääb määruse nr 44/2001 artikli 34 punktis 1 sätestatud reservatsiooni alusel põhimõtteliselt vabadus otsustada kooskõlas oma siseriikliku õigusega, millised on nende avaliku korraga seotud nõuded, siis selle mõiste piirid tulenevad siiski nimetatud määruse tõlgendusest (vt kohtuotsus, 28.4.2009, Apostolides, C-420/07, EU:C:2009:271, punkt 56 ja seal viidatud kohtupraktika).

40 Seega on Euroopa Kohus hoolimata sellest, et ta ei saa otsustada liikmesriigi avaliku korra sisu üle, siiski pädev kontrollima piire, mille raames liikmesriigi kohtunik võib sellele mõistele tugineda, et teise liikmesriigi kohtu otsus tunnustamata jätta (vt kohtuotsus, 28.4.2009, Apostolides, C-420/07, EU:C:2009:271, punkt 57 ja seal viidatud kohtupraktika).

41 Selles osas tuleb märkida, et määruse nr 44/2001 artikkel 36 ja artikli 45 lõige 2, mis ei luba kontrollida välismaise kohtuotsuse sisu, keelavad kohtuotsuse tunnustamise ja täitmise taotluse saanud liikmesriigi kohtul keelduda kõnealuse otsuse tunnustamisest või täitmisele pööramisest ainuüksi põhjusel, et õigusnorm, mida kohaldas otsuse teinud liikmesriigi kohus, erineb sellest, mida tunnustamise ja täitmise taotluse saanud liikmesriigi kohus oleks kohaldanud, kui ta ise oleks kohtuvaidluse lahendanud. Samuti ei tohi kohtuotsuse tunnustamise ja täitmise taotluse saanud riigi kohus kontrollida, kas otsuse teinud riigi kohus on täpselt hinnanud õiguslikke ja faktilisi asjaolusid (vt kohtuotsus, 28.4.2009, Apostolides, C-420/07, EU:C:2009:271, punkt 58 ja seal viidataud kohtupraktika).

42 Määruse nr 44/2001 artikli 34 punktis 1 ette nähtud avaliku korra tingimusele tuginemine on seega lubatud üksnes juhul, kui teises liikmesriigis tehtud otsuse tunnustamine või täitmisele pööramine kahjustaks lubamatult tunnustamise ja täitmise taotluse saanud riigi õiguskorda, riivates mõnda aluspõhimõtet. Et pidada kinni välisriigi kohtuotsuste sisu kontrollimise keelust, peaks riive seisnema kohtuotsuse tunnustamise ja täitmise taotluse saanud liikmesriigi õiguskorras üliloluliseks peetava õigusnormi või selles õiguskorras tunnustatud põhiõiguse rikkumises (vt kohtuotsus, 28.4.2009, Apostolides, C-420/07, EU:C:2009:271, punkt 59 ja seal viidatud kohtupraktika).

43 Kuna eelotsusetaotluse esitanud kohtule jääb selgusetuks harta artikli 47 mõju määruse nr 44/2001 artikli 34 punkti 1 tõlgendamisel seoses vaidlustatud määruse tunnustamise ja täitmise taotlusega, tuleb meenutada, et harta reguleerimisala liikmesriikide tegevuse puhul on määratletud selle artikli 51 lõikes 1, mille kohaselt harta sätted on liikmesriikidele ette nähtud üksnes liidu õiguse kohaldamise korral (vt kohtuotsus, 26.2.2013, Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, punkt 17).

44 Liikmesriigi kohus, mis rakendab liidu õigust määrust nr 44/2001 kohaldades, peab seega järgima harta artiklist 47 tulenevaid nõudeid, mille kohaselt on igaühel, kelle liidu õigusega tagatud õigusi või vabadusi rikutakse, õigus tõhusale kohtulikule kaitsele.

45 Lisaks on Euroopa Kohus rõhutanud, et liidu õiguse, sealhulgas määruse nr 44/2001 sätete tõlgendamisel tuleb lähtuda põhiõigustest, mis moodustavad väljakujunenud kohtupraktika kohaselt õiguse üldpõhimõtete lahutamatu osa, mille järgimise tagab Euroopa Kohus ja mis on nüüdsest sätestatud hartas. Sellega seoses väljendavad kõik määruse nr 44/2001 sätted kavatsust tagada, et määruse eesmärkide raames toimuvad kohtuotsuse tegemisega lõppevad menetlused viiakse läbi harta artiklis 47 sätestatud kaitseõigusi tagades (vt kohtuotsus, 11.9.2014, A, C-112/13, EU:C:2014:2195, punkt 51 ja seal viidatud kohtupraktika).

46 Mis puudutab eelkõige küsimust, millistel asjaoludel võib asjaolu, et liikmesriigi kohtu otsus on langetatud menetluslikke tagatisi rikkudes, olla aluseks tunnustamisest keeldumisele määruse nr 44/2001 artikli 34 punkti 1 alusel, siis Euroopa Kohus on otsustanud, et selles sisalduvale avaliku

korra tingimusele võib tugineda üksnes juhul, kui rikkumine tooks endaga kaasa selle, et taotluse saanud liikmesriigis tooks otsuse tunnustamine kaasa liidu õiguskorras ja seega ka selle riigi õiguskorras olulise õigusnormi ilmse rikkumise (vt kohtuotsus, 16.7.2015, Diageo Brands, C-681/13, EU:C:2015:471, punkt 50)

47 Samuti tuleb meenutada, et määruse nr 44/2001 sätetega loodud tunnustamise ja täitmise kord põhineb vastastikusel usaldusel õigusemõistmise vastu liidus. Kõnealuse usalduse alusel, mida liikmesriigid vastastikku osutavad üksteise õigussüsteemidele ja kohtuasutustele, võib asuda seisukohale, et kui liikmesriigi või liidu õiguse kohaldamisel eksitakse, siis annab igas liikmesriigis kehtestatud õiguskaitsevahendite süsteem, mida täiendab ELTL artiklis 267 ette nähtud eelotsusemenetlus, õigussubjektidele piisava garantii (vt kohtuotsus, 16.7.2015, Diageo Brands, C-681/13, EU:C:2015:471, punkt 63).

48 Nimelt tugineb määrus nr 44/2001 aluspõhimõttele, et õigussubjektid on põhimõtteliselt kohustatud kasutama ära kõik õiguskaitsevahendid, mille otsuse teinud liikmesriigi õigus neile ette näeb. Õigussubjekt peab selles liikmesriigis olema kasutanud kõiki tema käsutuses olevaid õiguskaitsevahendeid, et takistada avaliku korra rikkumist juba algetapis, välja arvatud erandlike asjaolude korral, kui otsuse teinud liikmesriigis on liiga raske või võimatu õiguskaitsevahendeid kasutada (vt kohtuotsus, 16.7.2015, Diageo Brands, C-681/13, EU:C:2015:471, punkt 64).

49 Põhikohtuasjas nähtub eelotsusetaotlusest, et vaidlustatud määrus omab õiguslikku toimet kolmandate isikute suhtes alles siis, kui neid on sellest teavitatud, ja hageja, kes soovib sellele tugineda, peab tagama kolmandale isikule määruse nõuetekohase kättetoimetamise ja tõendama kättetoimetamise tegelikku toimumist. Ühtlasi saab kolmas isik, kes ei olnud pool otsuse teinud liikmesriigi kohtus toimunud menetluses, pärast selle määruse kättesaamist esitada nimetatud kohtule hagi määruse muutmise või tühistamise nõudes.

50 Selline õiguskaitsesüsteem peegeldab Euroopa Kohtu 2. aprilli 2009. aasta kohtuotsuses Gambazzi (C-394/07, EU:C:2009:219, punktid 42 ja 44) seatud nõudeid seoses menetluslike tagatistega, mis peavad andma igale kolmandale isikule tõhusa võimaluse vaidlustada otsuse teinud liikmesriigi kohtu kohaldatud meedet. Eeltoodust nähtub seega, et selline kord ei riku harta artiklit 47.

51 Tuleb ka meenutada, et Euroopa Kohus otsustas 23. aprilli 2009. aasta kohtuotsuses Draka NK Cables jt (C-167/08, EU:C:2009:263, punkt 31), et võlgniku võlausaldaja ei saa täidetavaks tunnistamise taotluse kohta tehtud otsust edasi kaevata, kui ta ei olnud formaalselt pool kohtuasjas, kus selle võlgniku teine võlausaldaja esitas täidetavaks tunnistamise taotluse.

52 Nimelt, kui taotluse saanud liikmesriik saaks kontrollida, kas esinevad õigused, millele võiks tugineda kolmas isik, kes ei olnud kaasatud menetlusse otsuse teinud liikmesriigis, vaidlustamaks välisriigis tehtud otsuse tunnustamist ja täitmist, võib see kohus pidada vajalikuks kontrollida ka selle otsuse põhjendatust.

53 Eeltoodust nähtub, et argumendid, mille R. Maroni esitas eelotsusetaotluse esitanud kohtus, võivad anda viimasele põhjuse teostada sellist kontrolli, mis oleks aga ilmselgelt vastuolus määruse nr 44/2001 artikliga 36 ja artikli 45 lõikega 2, mille kohaselt ei või mitte mingil juhul kontrollida välismaise kohtuotsuse sisu.

54 Kõiki eespool toodud asjaolusid arvestades tuleb määruse nr 44/2001 artikli 34 punkti 1 koostoimes harta artikliga 47 tõlgendada nii, et sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas ei ole liikmesriigi kohtu määruse, mis tehti sellist kolmandat isikut ära kuulamata, kelle õigusi võidi selle määrusega riivata, tunnustamine ja täitmine ilmselgelt vastuolus tunnustamise ja täitmise taotluse saanud liikmesriigi avaliku korra ja õigusega õiglasele kohtumenetlusele nende sätete tähenduses, kui sellel isikul on võimalik pöörduda enda õiguste kaitseks nimetatud kohtu poole.

Kohtukulud

55 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades artikli 34 punkti 1 tuleb koostoimes Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 47 tõlgendada nii, et sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas ei ole liikmesriigi kohtu määruse, mis tehti sellist kolmandat isikut ära kuulamata, kelle õigusi võidi selle määrusega riivata, tunnustamine ja täitmine ilmselgelt vastuolus tunnustamise ja täitmise taotluse saanud liikmesriigi avaliku korra ja õigusega õiglasele kohtumenetlusele nende sätete tähenduses, kui sellel isikul on võimalik pöörduda enda õiguste kaitseks nimetatud kohtu poole.

Allkirjad